



Baltijas biznesa pārskats

Neskatoties uz pieticīgo IKP pieaugumu pēdējos gados, Baltijas valstis ir spējušas izvairīties no smagām neveiksmēm arī 2016. gada ekonomisko un politisko satricinājumu laikā. Lai novērtētu gada sākumā valdošo noskaņojumu tirgū, turpinot iesākto tradīciju, SEB veica Baltijas valstu mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) aptauju. Aptaujā piedalījās 4542 Baltijas valstu MVU, un tās rezultāti ir apkopoti šajā Baltijas biznesa pārskata (BBP) izdevumā.

Kaut gan ir nelielas pazīmes par MVU uzņēmējdarbības perspektīvu pasliktināšanos Baltijas valstīs, uzņēmumi ir atvērtāki vietēja mēroga investīcijām un konkurētspējas sekmēšanai, nekā vēlmei pierādīt sevi eksporta tirgos. Būtiska loma ilgtspējīgas uzņēmējdarbības veicināšanā ir inovācijām, īpaši preču un pakalpojumu izstrādes jomā.

Anderss Larsons (Anders Larsson)
SEB Baltijas valstu korporatīvo pakalpojumu vadītājs

Kopsavilkums

- Salīdzinājumā ar iepriekšējo aptauju, Igaunijas, Latvijas un Lietuvas MVU ir mazāk optimistiski noskaņoti par jauno uzņēmējdarbības gadu. 2017. gadā "optimistu" jeb uzņēmumu, kuri plāno vismaz 15% lielu apgrozījuma pieaugumu, īpatsvars ir samazinājies visās trīs valstīs; visoptimistiskākais noskaņojums ar 15% uzņēmumu valda Lietuvā. Atšķirībā no Igaunijas un Lietuvas, kur pesimistiskus viedokļus pauda mazāk nekā 50% respondentu, Latvijā attiecīgais īpatsvars bija ievērojami augstāks (61%).
- Daudz izteiktāk nekā iepriekš Baltijas MVU plāno pievērst uzmanību vietējam tirgum, attiecīgi 79% uzņēmumu – Latvijā, 76% – Igaunijā un 71% – Lietuvā, kas nozīmē, ka to uzņēmumu īpatsvars, kuru mērķauditorija būs vai nu jauni vai esošie eksporta tirgi, ir attiecīgi 29% (Lietuva), 24% (Igaunija) un 21% (Latvija).
- Nemot vērā mazāk optimistisko skatījumu par apgrozījuma pieaugumu 2017. gadā, uzņēmumi pieņem darbā mazāk darbinieku – attiecīgi rādītāji ir samazinājušies visās trīs valstīs, kaut arī 27% Lietuvas uzņēmumu joprojām plāno jaunu darbinieku piesaisti. 80% Igaunijas uzņēmumu neparedz nekādas izmaiņas darbinieku skaitā, savukārt 19% Latvijas uzņēmumu darbinieku skaitu plāno samazināt.
- Inovāciju ziņā prioritārā joma joprojām ir preču un pakalpojumu uzlabošana. 35% Igaunijas, 32% Lietuvas un 21% Latvijas MVU ir informējuši par investīciju veikšanu 2017. gadā, tomēr interese par inovācijām visās valstīs ir samazinājusies. Nelielu pieaugumu var novērot uzņēmējdarbības modeļu inovācijās Lietuvā (no 7% līdz 11%) un jauninājumiem attiecībā uz darbiniekiem Latvijā (no 12% līdz 16%).
- Investīciju apetīte 2017. gadā šķiet daudzsolāša: 18% Lietuvas MVU plāno ieguldīt vairāk nekā 30 000 EUR, Igaunijas un Latvijas MVU attiecīgi 13% – visi minētie rādītāji ir līdzīgi iepriekšējā gada līmenim. Konkrētāk, 2017. gadā ieguldījumus neplāno veikt mazāk nekā 50% uzņēmumu: Lietuvā šādu uzņēmumu skaits bija 20%, Igaunijā 22% un Latvijā 40%.

SEB

Galvenie rādītāji

	Igaunija	Latvija	Lietuva
Iedzīvotāju skaits (2016. gada janvāris)	1.32 m	1.97 m	2.89 m
Valūta	EUR	EUR	EUR
IKP uz 1 iedzīvotāju (ES= 100, 2015)	75	64	75
Reālais IKP pieaugums (2015)	1.4%	2.7%	1.8%
Inflācija (2016)	0.8%	0.1%	0.7%
Bezdarba līmenis (3. ceturksnis, 2016)	7.5%	9.5%	7.5%

Avots: SEB biznesa pārskats (2016. gada novembris), Eurostat

Ekonomikas prognoze 2017

	IKP pieaugums	Inflācija
Igaunija	2.2%	2.4%
Latvija	3.5%	2.1%
Lietuva	2.5%	1.5%

Avots: SEB biznesa pārskats (2016. gada novembris)

Metodoloģija

Apgrozījuma pieaugums

Šīs aptaujas nolūkam uzņēmumi, kuri 2017. gadā plāno vismaz 15% lielu apgrozījuma pieaugumu, tiek dēvēti par *optimistiem*; uzņēmumi, kuru plānotie izaugsmes rādītāji ir zem 15%, ir *mērenie optimisti*. Visi pārējie uzņēmumi, kas prognozē apgrozījuma samazināšanos, tiek dēvēti par *pesimistiem*.

Nodarbinātība

Nodarbinātības prognozes 2017. gadam iedala trīs grupās: uzņēmumi, kas šogad pieņems darbā jaunus darbiniekus, uzņēmumi, kuru darbinieku skaits paliks nemainīgs, un uzņēmumi, kas samazinās savu darbinieku skaitu.

Eksporti

Respondenti ir iedalīti trīs grupās: uzņēmumi, kas 2017. gadā plāno ienākšanu jaunos tirgos, uzņēmumi, kas vēlas attīstīt esošos eksporta tirgus, un uzņēmumi, kuru mērķa tirgus ir vietējais tirgus.

Inovācijas

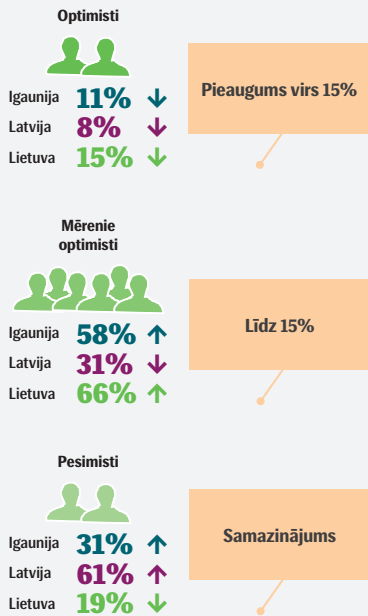
Tika analizētas divas uzņēmumu grupas: uzņēmumi, kas plāno inovācijas 2017. gadā, t.i., inovācijas attiecībā uz precēm, pakalpojumiem, uzņēmējdarbības modeļiem un/vai darbinieku attīstību, un uzņēmumi, kas neplāno neko no iepriekšminētā.

Investīcijas

Šīs aptaujas nolūkam lielo investīciju sliekšnis ir noteikts 30 000 EUR apmērā; uzņēmumi, kuru ieguldījumu apmērs pārsniedz vai nesasniedz minēto sliekšni, veido pirmās divas grupas, trešo grupu veido uzņēmumi, kas 2017. gadā neplāno veikt ieguldījumus.

Baltijas rādītāji īsumā

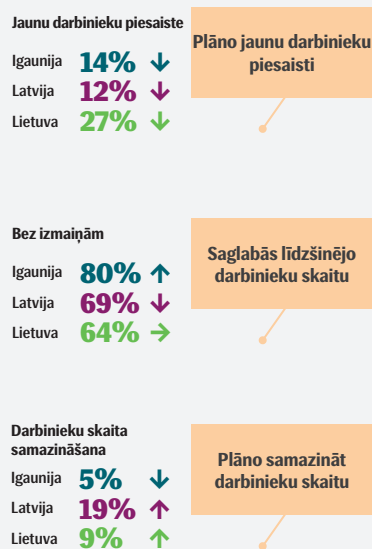
Optimisms attiecībā uz apgrozījuma pieaugumu trīs gadu griezumā



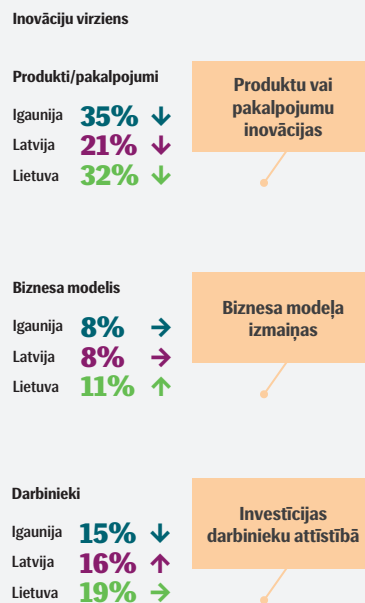
Priekšroka vietējam tirgum



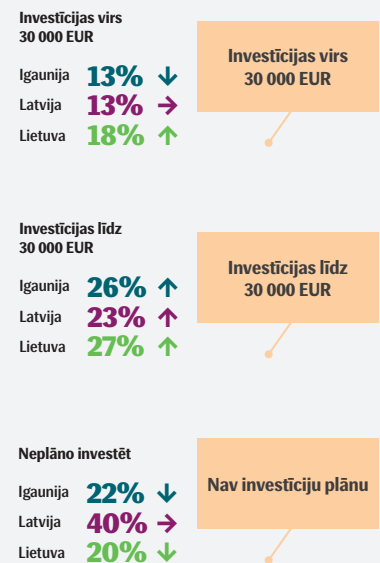
Pieticīgāki plāni jaunu darbinieku piesaistei



Inovācijas produktu un pakalpojumu jomā



Nemainīga aktivitāte investīciju jomā



Uzņēmējdarbības vides vērtējums katrā no Baltijas valstīm

Igaunijas MVU

- Igaunijas MVU prognozes kļuvušas nedaudz drūmākas – tikai 11% respondentu prognozē apgrozījuma pieaugumu par vairāk nekā 15%, kas ir zemākais rādītājs pēdējo trīs gadu laikā, savukārt apgrozījuma samazinājumu prognozē 31% respondentu.
- Pārsteidzošā kārtā lauksaimniecības nozarē kopējais optimistu un mēreno optimistu skaits ir augstākais starp visām nozarēm (76%), tai seko izglītības un veselības aprūpes pakalpojumu nozare (71%), mājokļu un sabiedriskās ēdināšanas pakalpojumu nozare un ražošanas nozare (abās nozarēs – 70%). Transporta un loģistikas nozare izceļas ar visaugstāko pesimistu īpatsvaru (34%).
- Tādu uzņēmumu īpatsvars, kuri plāno ienākšanu ārvalstu tirgos, vai tirgus daļas paplašināšanu esošajos tirgos, ir nedaudz samazinājies – no 27% līdz 24%; tas nozīmē, ka vietējais tirgus ir galvenās darbības teritorija 76% MVU.
- Darbā pieņemšanas prognozes nav uzlabojušās, jo 2017. gadā tikai 14% no MVU plāno pieņemt jaunus darbiniekus (samazinājums no 18% pērn). Tas nozīmē, ka lielākajā daļā jeb 80% uzņēmumu darbinieku skaits paliks bez izmaiņām, un tikai 5% uzņēmumu apsver darbinieku samazināšanas iespēju.
- Gandrīz 40% MVU šogad plāno veikt ieguldījumus, un 13% no tiem plāno ieguldījumus vismaz 30 000 EUR apmērā, savukārt 26% uzņēmumu plānotās investīcijas ir līdz 30 000 EUR – šajā kategorijā pēdējo 12 mēnešu laikā nav bijis būtisku izmaiņu.
- No aptaujātajiem Igaunijas MVU 64% plāno inovāciju ieviešanas pasākumus – neliels samazinājums no 68% pērn. Aptuveni 35% MVU atzīst, ka to inovācijas būs vērstas uz preču un pakalpojumu uzlabošanu.



MVU atziņas: Inovāciju jomā galvenā uzmanība datortehnikai un iekārtām

- “Mēs ieguldīsim līdzekļus ražošanas un preču izstrādē, lai uzlabotu preču kvalitāti, sadarbojamies ar zinātniekiem”
- “Mēs plānojam paplašināt lauksaimniecisko ražotni, digitalizēt ražošanas procesu”
- “Mēs ieguldīsim līdzekļus datorprogrammās un datortehnikā”




Igaunija: MVU plāni 2017. gadam

80%	saglabās esošo darbinieku skaitu
76%	vietējais tirgus uzmanības centrā
43%	plāno veikt inovācijas uzņēmējdarbības modeli, precēs vai pakalpojumos
40%	izstrādās investīciju projektus

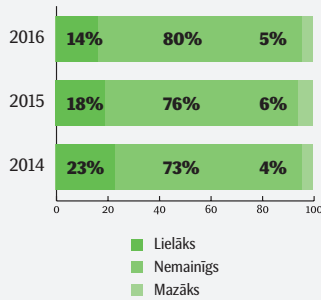
Optimisti un pesimisti: kas viņi ir?

Optimisti  11%	<ul style="list-style-type: none"> Lauksaimniecība Harju novads Vairāk nekā 10 darbinieku Apgrozījums līdz 65 000 – 200 000 EUR
Pesimisti  31%	<ul style="list-style-type: none"> Profesionālā, zinātniskā un tehniskā darbība un transporta un uzglabāšanas pakalpojumu nozare Ida-Viru novads, Pērnavas novads 1-9 darbinieki Apgrozījums līdz 65 000 EUR

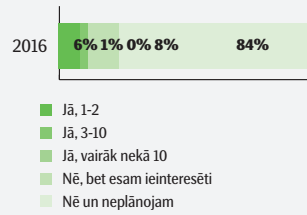
Nākamā gada apgrozījums

Pieaugums virs 15%  11% ↓	Pieaugums līdz 15%  58% ↑	Samazinājums  31% ↑
Optimisti	Mērenie optimisti	Pesimisti

Darbinieku skaits nākamajā gadā



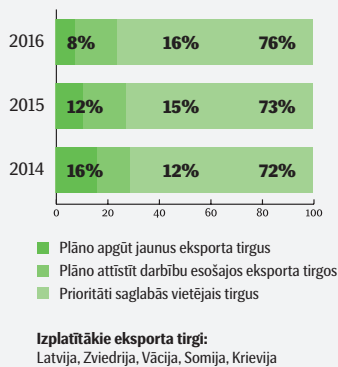
Darbinieku skaits no citām valstīm



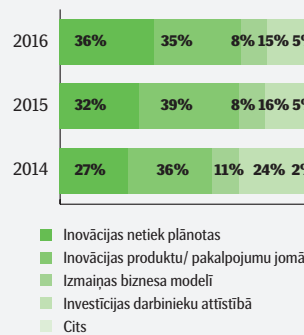
Citvalstu darbinieki



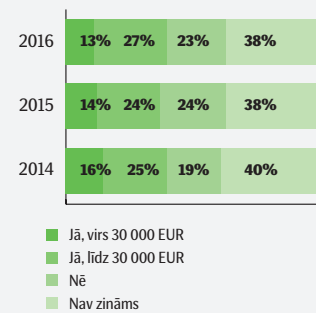
Eksporta tirgi



Inovācijas un izmaiņas



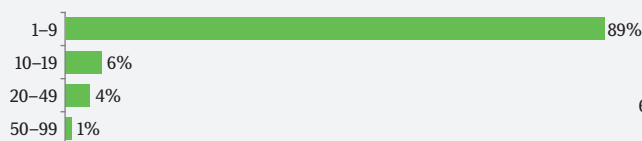
Investīciju projekti



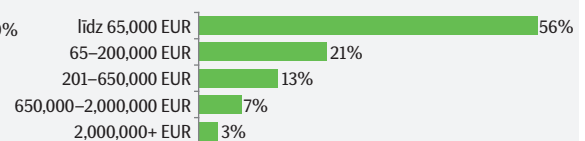
Aptaujas profils Igaunijā

(2016. gada laikā aptauja tika aizpildīta par 2127 uzņēmumiem)

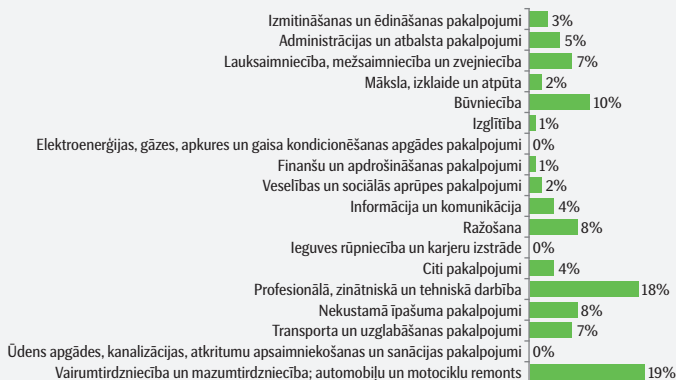
Darbinieku skaits



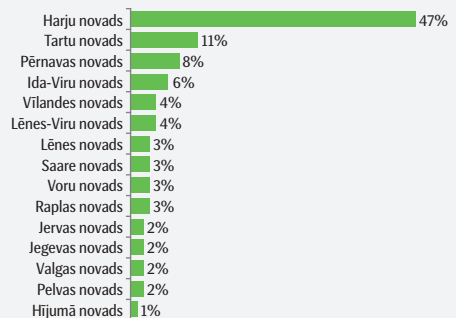
Gada apgrozījums



Nozare



Teritorija



Ekonomista viedoklis



Mikels Nestors (Mihkel Nestor)
Makroekonomikas speciālists
SEB Igaunija

Igaunijas ekonomikā jau divus gadus pēc kārtas novērojami nelieli izaugsmes tempi. 2016. gada pirmajos trīs ceturkšņos Igaunijas iekšzemes kopprodukts (IKP) palielinājās tikai par 1,2% reālā izteiksmē salīdzinājumā ar tādu pašu laikposmu 2015. gadā. Līdzīgi kā iepriekšējā gadā lēno izaugsmes tempu dēļ kapitālieguldījumu apmērs nebija liels. Lai gan gada 2. ceturksnī – pēc astoņiem negatīvas izaugsmes ceturkšņiem – bruto ieguldījumus pamatkapitālā pirmo reizi palielinājās par 5,6%, 3. ceturksnī to kompensēja 8,4% kritums.

Gan valsts, gan privātais sektors bijuši piesardzīgi ieguldīšanā. Tomēr, ņemot vērā iespējami lielāku finansējumu no ES struktūrfondiem un jaunās valdošās koalīcijas plānus par grandiozajiem ieguldījumiem infrastruktūrā, drīzumā palielināsies kapitālieguldījumu apmērs vismaz valsts sektorā. Uzņēmējdarbības jomā prognozes vēl joprojām ir neskaidras. Pēdējos ceturkšņos ieguldījumi veikti pārsvarā mazumtirdzniecībā un nekustamajos īpašumos, savukārt ražošanas sektors bijis daudz piesardzīgāks. Relatīvi augstais jaudu izmantošanas līmenis un uzņēmēju noskaņojuma uzlabošanās tomēr nozīmē, ka varētu sagaidīt zināmu stāvokļa uzlabošanu. Tajā pašā laikā privātās mājāsaimniecībās bijušas diezgan aktīvas nekustamā īpašuma tirgū. 2016. gada novembra beigās neapmaksāto hipotekāro kredītu skaits bija par 2% augstāks nekā pirms gada, savukārt hipotekāro kredītu kopējais apjoms bija pieaudzis par 5%. 2015. gadā par Igaunijas eksportu apjomu samazināšanās cēloni tika minēta gausā ekonomiskā izaugsme; turpretī 2016. gadā kopējā aina uzlabojās. Pirmo deviņu mēnešu laikā preču un pakalpojumu eksports pieauga par 3,8% no 0,6% krituma 2015. gadā.

Diemžēl izaugsme nav vērojama plašā mērogā. Lielāko īpatsvaru preču tirdzniecības pieaugumā veido elektroenerģijas iekārtu tirdzniecība (galvenokārt, telekomunikāciju elektronikas tirdzniecība) un enerģētikas nozare. Protams, eksporta pieaugums jebkādā apmērā ir laba ziņa, taču ir jānorāda, ka gan elektronikas, gan enerģētikas nozarē dominē tikai daži lieli uzņēmumi, kuri nav pārāk labi integrēti citos Igaunijas uzņēmumos. Neskatoties uz to, ka 2016. gadā kopējie rādītāji bija daudz labāki, eksportu pieaugums ir bijis lēnāks nekā 2015. gadā lielās koksnes pārstrādes rūpniecībā un pat bijis negatīvs metālu rūpniecībā. Abas minētās nozares ir nozīmīgi darba devēji.

Ekonomisko izaugsmi uzturēja pastāvīgi stabils mājāsaimniecību patēriņa līmenis. 2016. gada pirmajos trīs ceturkšņos privātais patēriņš pieauga par 4,2% reālā izteiksmē, kas atkal ir bijis labs rādītājs tiem uzņēmumiem, kuru mērķauditorija ir iekšzemes patērētāji. Mājāsaimniecības ir spējušas patērēt vairāk, pateicoties strauji augošajai reālajai darba samaksai, kas turpina palielināties, neraugoties uz lēno ekonomikas izaugsmi. Vidējās bruto darba alga izaugsme sasniedza 7,6% laikposmā no 2016. gada 1. līdz 3. ceturksnim. Neskatoties uz patēriņa palielinājumu, mājāsaimniecībām ir iespēja veidot naudas uzkrājumus: privātpersonu noguldījumu apmērs Igaunijas bankās ir vienmērīgi pieaudzis par 7 – 8 procentiem. Darba devējus straujā darba algu palielināšana darījusi bažīgus, jo īpaši ņemot vērā lēnos ieņēmumu pieauguma tempus. 2016. gada pirmajos trīs ceturkšņos Igaunijas uzņēmumu, izņemot finanšu iestādes, pamatdarbības ieņēmumi palielinājušies tikai par 1,7%, savukārt kopējā peļņa ir samazinājusies par 6,3 procentiem. Uzņēmējdarbības vide, šķiet, nav bijusi pārāk draudzīga mazākiem uzņēmumiem, kuru apgrozījuma pieauguma tempi bijuši lēnāki. Līdz ar strauju vidējās darba algas palielināšanos un niecīgu ieņēmumu pieaugumu, darbaspēka izmaksu īpatsvars IKP strauji pieaudzis līdz gandrīz 50 procentiem.

Lai gan uzņēmumu noskaņojuma aptaujas liecina par optimismu attiecībā uz jaunu darbinieku pieņemšanu darbā, 3. ceturksnī bezdarba līmenis palielinājās līdz 7,5% salīdzinājumā ar 5,2% 2015. gada 3. ceturksnī. Lai gan strauja darba tirgus stāvokļa pasliktināšanās joprojām šķiet maz ticama, no darbaspēka izmaksu koriģēšanas izbēgt neizdosies. Kamēr bezdarba līmenis būs zemāks par paredzamo dabisko bezdarba līmeni, saglabāsies lielais spiediens uz algu palielināšanu. Reālo ienākumu pieaugums tomēr būs daudz lēnāks, ņemot vērā, ka pēc divus gadus ilgušās deflācijas ir atgriezies inflācija.

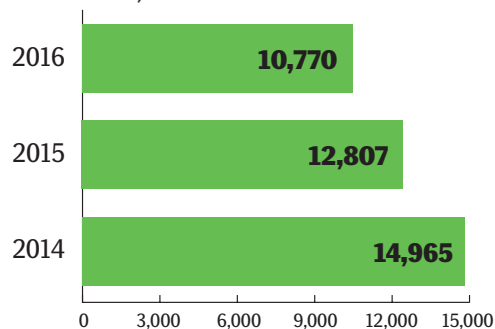
Latvijas MVU

- Latvijas MVU ir vispiesardzīgākie Baltijas MVU vidū attiecībā uz 2017. gada prognozēm.
- To uzņēmumu īpatsvars, kuri plāno apgrozījuma samazināšanos, ir pieaudzis līdz 61%, salīdzinot ar 28% pērn, un tikai 8% respondentu prognozē vismaz 15% apgrozījuma pieaugumu 2017. gadā.
- Transporta un loģistikas pakalpojumu nozares uzņēmumi skatās cerīgāk uz 2017. gadu – tajā kopējais optimistu un mēreno optimistu skaits ir palielinājies līdz 84%, kam seko izglītības un veselības aprūpes pakalpojumu nozare (80%). Lielākie pesimisti savukārt ir izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu sniedzēji (33%).
- Vietējais tirgus ir galvenais Latvijas MVU noieta tirgus, savukārt 21% plāno ieiešanu jaunos tirgos vai tirgus daļas paplašināšanu esošajos tirgos salīdzinājumā ar 29% iepriekšējā aptaujā.
- Lielākā daļa uzņēmumu (69%) neplāno izmaiņas darbinieku skaitā. Personāla skaita pieaugumu plāno 12% uzņēmumu, savukārt 19% respondentu apsver būtiski samazināt darbinieku skaitu.
- Tāpat kā iepriekšējā aptaujā 13% no Latvijas MVU plāno investīcijas, kuru apmērs pārsniedz 30 000 EUR, turpretī 40% respondentu neplāno veikt ieguldījumus 2017. gadā, un 24% uzņēmumu vēl nav pieņēmuši lēmumu par ieguldījumu veikšanu.
- Inovāciju apjoms ir samazinājies – ja pērn tās plānoja 51%, tad šogad tie ir 49% uzņēmumu, galvenokārt, preču un pakalpojumu jomā.

MVU atziņas: Stiprināt uzņēmuma pozīcijas

- "Ieguldīt darbinieku attīstībā"
- "2017. gadā uzņēmums plāno iegādāties vēl vienu transportlīdzekli savas darbības nodrošināšanai"
- "Plāno atrast ārvalstu partnerus, lai uzsāktu preču eksportēšanu un paplašinātu ražošanu"

Jaunizveidoti uzņēmumi



Latvija: MVU plāni 2017. gadam

79%	turpinās pievērst galveno uzmanību vietējam tirgum
69%	saglabās esošo darbinieku skaitu
45%	plāno inovācijas uzņēmējdarbības modeli, precēs vai pakalpojumos
37%	veiks investīcijas

Optimisti un pesimisti: kas viņi ir?

Optimisti



8%

- Administrācijas un pakalpojumu nozare; izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi; citi sektori
- Uzņēmumi ar vairāk nekā 250 darbiniekiem
- Apgrozījums līdz 65 000 EUR

Pesimisti



61%

- Izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi; rūpniecības un enerģētikas pakalpojumi; tirdzniecības nozare
- Uzņēmumi ar 1 – 9 darbiniekiem
- Apgrozījums no 200 000 līdz 650 000 EUR

Nākamā gada apgrozījums

Pieaugums
virs 15%



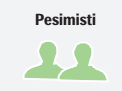
8% ↓

Pieaugums
līdz 15%



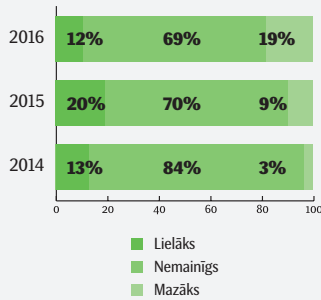
31% ↓

Samazinājums

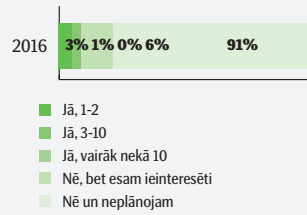


61% ↑

Darbinieku skaits nākamajā gadā



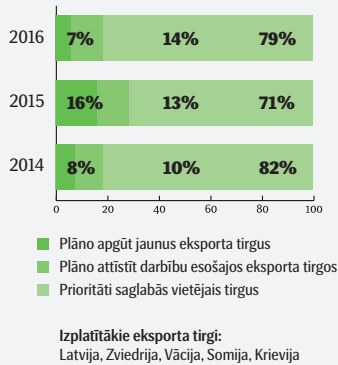
Darbinieku skaits no citām valstīm



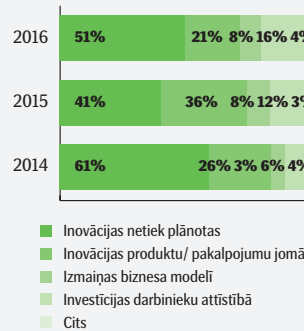
Citvalstu darbinieki



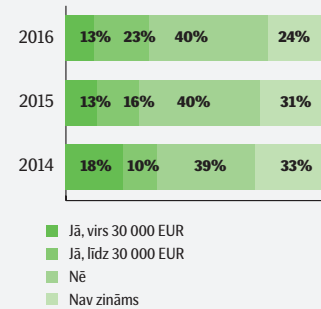
Eksporta tirgi



Inovācijas un izmaiņas



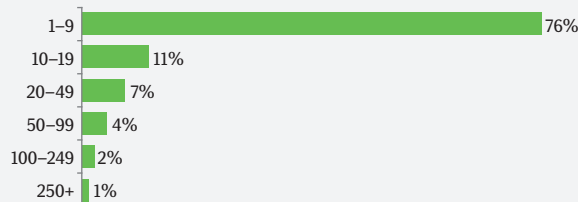
Investīciju projekti



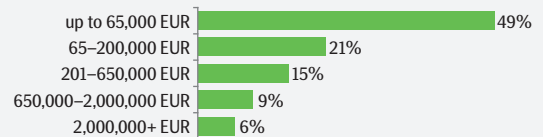
Aptaujas profils Latvijā

(2016. gada laikā aptauja tika aizpildīta par 1554 uzņēmumiem)

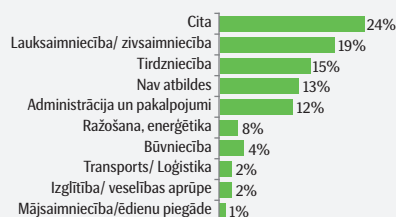
Darbinieku skaits



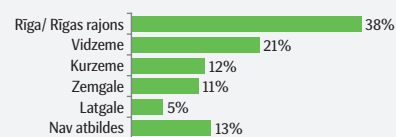
Gada apgrozījums



Nozare



Teritorija



Ekonomista viedoklis



Dainis Gašpuitis
Ekonomists
SEB Latvija

Palēninoties privātā patēriņa aktivitātei, kā arī būvniecības un citu nozaru apgrozījumam, 2016. gada trešajā ceturksnī IKP pieauga par nieka 0,8%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Tas ietekmēja arī visa gada rezultātus. 2016. gadam SEB prognozē IKP pieaugumu par 1,6%, savukārt 2017. un 2018. gadā, pateicoties ES finansējumam, izaugsmes tempi palielināsies līdz 3,5%.

Tuvākajos gados Latvijai jāgādā par savas konkurētspējas saglabāšanu un uzlabošanu, kā arī jāīsteno strukturālās reformas, pakāpeniski padarot tautsaimniecību mazāk atkarīgu no ES fondu finansējuma pēc 2020. gada. Izaugsmes tempi varētu samazināties, ko ietekmēs ieilgusi nenoteiktība par Brexit un ģeopolitiskās situācijas sekas. Eiropas valstu vēlēšanu rezultāti 2017. gadā ir grūti prognozējami, un tas varētu samazināt kapitālieguldījumu un patēriņa apmēru.

Cerības, ka 2016. gadā piekļuve ES fondiem uzlabosies, sekmējot kapitālieguldījumus būvniecībā un citās nozarēs, nepiepildījās. Arī privātais patēriņš bija vājāks nekā gaidīts. Viduvēji globālās izaugsmes tempi un paaugstināta ģeopolitiskā neskaidrība mazināja Latvijas ekonomikas pieauguma tempu.

Latvija ir izrāvusies no deflācijas, un tuvāko mēnešu laikā cenu kāpumam būs tendence palielināties. Saskaņā ar SEB prognozēm 2017. gada sākumā inflācija sasnies apmēram 3%. 2016. gadā PCI inflācija bija 0,1%, un 2017. gadā tā palielināsies līdz 2,1%, savukārt 2018. gadā sasnies 1,8%, ko daļēji noteiks inflācijas palielināšanās pakalpojumu sektorā, kā arī energoresursu cenu palielināšanās.

Darba devējiem ir grūti pretoties pastāvīgajam darba algu palielināšanas spiedienam. Saskaņā ar SEB prognozēm tuvāko gadu laikā ikgadējā darba samaksas pieauguma tempi sasniegs 4 procentus. Darbaspēka piedāvājuma kvalitāte pasliktinās, ņemot vērā tādus faktorus kā demogrāfija (iedzīvotāju novecošanās) un emigrācija, kas palielina ekonomisko slogu sociālās apdrošināšanas sistēmā. Saskaņā ar SEB prognozēm bezdarba līmenis samazināsies līdz 7,2% 2018. gada beigās. Darba tirgus tendences apvienojumā ar reālās darba algas palielināšanu palīdzēs uzturēt privātā patēriņa pieaugumu 2017. – 2018. gadā.

Latvijas uzņēmumi cīnās ar vājiem produktivitātes izaugsmes tempu rādītājiem, cenšoties samazināt izmaksas. Līdz šim rezultāti bijuši labi - ražošanas pieaugums novērojams tādās galvenajās nozarēs kā koksnes un koka izstrādājumi, gatavie metālizstrādājumi un elektroniskās preces.

Ekonomiskās aktivitātes pazemināšanās 2016. gadā neatbilst Latvijas pozitīvajai tendencei nodokļu ieņēmumu ziņā. 2016. gada pirmajos deviņos mēnešos nodokļu iestādes iekasējušas par 7,4% vairāk nodokļu nekā pērn. To sekmējušas darbības, kas vērstas uz to, lai novērstu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un izskaustu pelēko ekonomiku. Valsts budžeta deficīts 2015. gadā bija 1,3% no IKP. Mūsuprāt, deficita apmērs varētu saglabāties 2016. gadā līmenī, pakāpeniski samazinoties līdz 1% 2018. gadā. Latvijai ir iespējas izveidot līdzsvarotu budžetu. Paredzams, ka valsts parādsaistību apmērs nedaudz samazināsies no pašreizējiem 36% no IKP.

2017. gada laikā valdības galvenās prioritātes būs veselības aprūpe, aizsardzība un izglītība. Vidēja termiņa perspektīvā ir jārisina demogrāfiskie izaicinājumi. Veselīga valsts finanšu stāvokļa nodrošināšanai būs nepieciešama kompensējoša rīcība. Attiecīgi pastāv risks, ka tiks meklēti veidi kā palielināt nodokļus. Kredītu apjoma pieauguma tempi lēni atgūstas. Tas varētu palīdzēt uzturēt tautsaimniecības izaugsmi. Mājsaimniecībām un uzņēmumiem izsniegto aizdevumu apjoms pieaug par aptuveni 2% gadā. Šie lēnie pieauguma tempi atspoguļo parādu pārstrukturēšanas procesa turpināšanos, savukārt, pieprasījums pēc aizdevumiem saskaņā ar dažādiem rādītājiem ir relatīvi zems. Raugoties nākotnē, ECB ekspansīvā monetārā politika varētu veicināt kredīšanas pieaugumu.

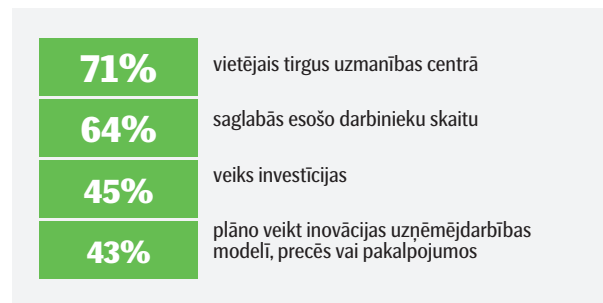
Lietuvas MVU

- Salīdzinājumā ar Baltijas kaimiņvalstīm Lietuvas MVU ir nedaudz optimistiskāki par uzņēmējdarbības prognozēm 2017. gadā.
- Lai gan optimistu īpatsvars Lietuvas uzņēmumu vidū ir samazinājies no 20% līdz 15%, Baltijas ietvaros šajā Baltijas dienviddaļas valstī valda vislielākais optimisms. Kopumā 81% respondentu bija optimistiski vai mēreni optimistiski noskaņoti
- Tāpat kā citās Baltijas valstīs Lietuvā MVU dod priekšroku vietējam tirgum (71% respondentu). Paredzams, ka salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu darbības eksporta tirgos paliks bez izmaiņām.
- Ne tik izteikti kā iepriekšējā aptaujā, tomēr Lietuvas MVU plāno pieņemt darbā jaunus darbiniekus (27% uzņēmumu), 64% MVU neplāno mainīt darbinieku skaitu, un tikai 9% MVU apsver darbinieku atlaišanu.
- 45% MVU veic ieguldījumus, kas ir augstākais Lietuvā sasniegtais rādītājs pēdējo piecu gadu laikā, un aptuveni 27% uzņēmumu plāno veikt ieguldījumus līdz 30 000 EUR.
- Inovāciju darbības plāno 67% uzņēmumu Lietuvā, un 32% aptaujāto uzņēmumu atzina, ka uzmanības centrā ir preču un pakalpojumu nozare.

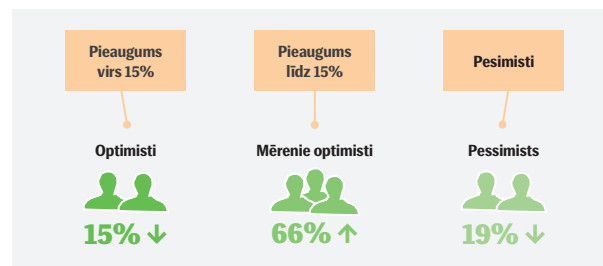
MVU atziņas: mērķi kļūt labākiem

- "Mēs uzlabosim savu uzņēmējdarbības modeli, stiprināsim mazumtirdzniecību un pakalpojumus, kā arī uzlabosim grāmatvedības sistēmu"
- "Jaunās programmatūras ieviešana uzlabos darba efektivitāti"
- "Paplašināties, importēt, pārdot vairāk preču un pakalpojumu"

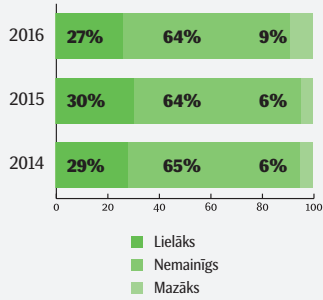
Lietuva: MVU plāni 2017. gadam



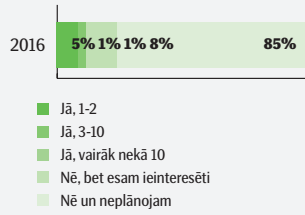
Nākamā gada apgrozījums



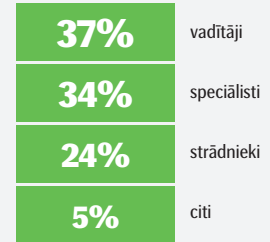
Darbinieku skaits nākamajā gadā



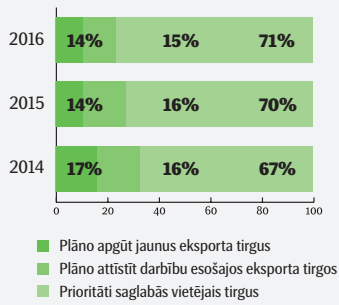
Darbinieku skaits no citām valstīm



Citvalstu darbinieki



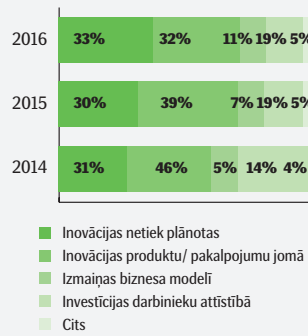
Eksporta tirgi



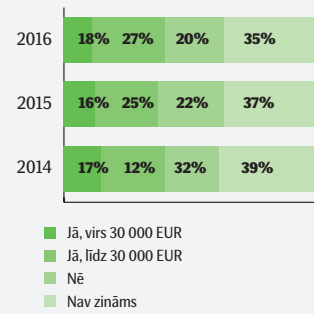
Izplatītākie eksporta tirgi:

ES valstis, Latvija, Norvēģija, Zviedrija, Vācija, Krievija, Baltkrievija

Inovācijas un izmaiņas



Investīciju projekti



Ekonomista viedoklis



Tadas Povilauskas
Vecākais analītiķis
SEB Lietuva

2016. gada pirmajos deviņos mēnešos Lietuvas IPK gada pieaugums sasniedza 2%, un tas bija zemāks nekā prognozēts pirms gada. Būvniecības un lauksaimniecības nozarēs pievienotās bruto vērtības kritumam bija vislielākās negatīvās sekas uz IPK pieaugumu – tas bija lēnāks, nekā prognozēts. Būvniecības produkcijas apjomi samazinājās līdz ar mazākām valsts investīcijām, ko noteica finansējuma trūkums pēc stratēģisko projektu pabeigšanas 2015. gadā un pirms ES fondu līdzfinansēto projektu uzsākšanas 2017. un 2018. gadā. 2016. gadā lauksaimniecības nozares stāvoklis pasliktinājās vājas graudu ražas un zemāku piena ražošanas apjomu dēļ. 2017. gadā ekonomikas attīstības tempi visdrīzāk pieaugs nedaudz straujāk – to noteiks lielāki valsts ieguldījumi un preču eksporta pieaugums. 2017. gadā IKP palielināsies par 2,5%, sasniedzot jau 3,0 procentus. Lai gan 2017. gadā privātais patēriņš pieaugs lēnāk, tas joprojām būs galvenais IKP pieauguma virzītājspēks. Arī vidējā darba alga šogad augs lēnāk, jo nav plānota minimālās algas celšana atšķirībā no diviem darba algas palielinājumiem 2016. gadā. Bezdarba līmeņa samazināšanās un kvalificēta darbaspēka trūkums sekmēs darbaspēka izmaksu pieaugumu. Uzņēmumi joprojām centīsies atrisināt nepietiekama darbaspēka problēmu, slēdzot darba līgumus ar darbiniekiem no trešajām valstīm.

Lai gan mēs ceram, ka emigrācijas no Lietuvas tempi šogad mazināsies, tie saglabāsies vēsturiski augstā līmenī, apdraudot iekšzemes pieprasījumu – jo patērētāji aizbrauc no valsts. 2017. gadā inflācija, visticamāk, pārsniegs 2%, ko noteiks augstākas elektroenerģijas cenas un darbaspēka izmaksas. Tam būs negatīva ietekme uz reālo algu pieaugumu šogad.

Valdība veicinās inflācijas palielināšanos straujā akcīzes nodokļu palielinājuma dēļ no 2017. gada 1. marta, kad alkoholisko dzērienu cenas palielināsies par 15 procentiem. 2016. gadā eksportu apjoms nominālā izteiksmē samazinājās zemāku eksportēto preču cenu dēļ. Mūsuprāt, 2017. gadā eksporta rādītāji nedaudz uzlabosies līdz ar labāku situāciju galvenajos eksporta tirgos. Tomēr, pasaules ģeopolitiskā nenoteiktība var strauji mainīt ekonomiskos apstākļus ārvalstu tirgos, tādējādi šogad tie būs vēl mazāk prognozējami.

Saskaņā ar mūsu prognozēm piena, gaļas, mēbeļu un gatavo metālizstrādājumu ražotājiem ir lielākais potenciāls palielināt eksportu apjomu 2017. gadā. Turklāt Krievijas ekonomikas atveseļošanās vieš cerības par labākiem reeksporta rādītājiem. ASV dolārs joprojām būs spēcīgāks par eiro, atbalstot Lietuvas preču eksportu uz valstīm, kurās to izmanto. Lietuvas eksportētāju prasmēm atrast jaunus eksporta tirgus šogad būtu jāvainagojas panākumiem.

2016. gadā pakalpojumu eksports atšķirībā no preču eksporta pārsniedza iepriekšējos rekordus. To ietekmēja autotransporta, finanšu un ražošanas pakalpojumu uzņēmumu darbības labie rezultāti. Mēs ceram, ka pakalpojumu eksports varētu palielināties arī šogad, taču jāreķinās ar nopietnu darbaspēka trūkumu.

2016. gadā uzņēmumi palielināja kapitālieguldījumu apmēru par aptuveni 10 procentiem. Mūsuprāt, līdzīga tendence dominēs arī 2017. gadā, jo ražotāju pašreizējais jaudu izmantošanas līmenis ir tuvu rekordaugstam līmenim. Uzņēmumi izprot nepieciešamību paaugstināt darba ražīgumu, turklāt aizdevumu izmaksas vēl joprojām ir zemas. Tomēr intensīvāku atsevišķu uzņēmumu paplašināšanos ir aizkavējusi zināma nenoteiktība, kas pārņēmusi eksporta tirgus. Tas novedis arī pie lielāka izmaksāto dividendu skaita no uzņēmumu puses, un šāda prakse, visticamāk, saglabāsies arī 2017. gadā. Uzņēmumu rentabilitātes rādītājus ietekmēs augstākas izmaksas darbaspēkam, elektroenerģijai un izejmateriāliem.

Viļņas nekustamā īpašuma tirgus arī 2017. gadā būs dinamisks. Lai gan darījumu skaits ar dzīvokļiem varētu samazināties, cenas varētu palielināties līdz pat 5 procentiem. Pozitīvā tendence tūristu izmitināšanas statistikā ir veicinājusi viesnīcu nozares attīstību, kas palīdzēs piesaistīt Lietuvai vairāk tūristu nākamajos gados.

Baltijas MVU svarīga ilgtspējīga uzņēmējdarbība

SEB grupa noskaidroja Baltijas MVU viedokli par pamatprincipiem ilgtspējīgai uzņēmējdarbībai. 12 mēnešu laikā prioritātes nav mainījušās: aptaujātie uzņēmumi atzinuši, ka vislielākā nozīme ir atbildīgai uzņēmējdarbībai. Tas nozīmē atbildīgu pamatdarbību un konsultācijas, skaidrus finanšu pārskatus, zīmolu un reputāciju, kā arī risku novēršanu piegādes procesā – 5 punktu skalā Lietuvas uzņēmumu vērtējums bija 4,45, Igaunijas – 4,3 un Latvijas – 4,2.

Otrs svarīgākais aspekts Baltijas MVU ir darbinieki un sabiedrība. Tas nozīmē augstāku lojalitātes līmeni, darbinieku iekļaušanu, mazāku kadru mainību, lielāku produktivitāti un ieguldījumu sabiedrībā. Šo aspektu visaugstāk novērtēja Lietuvā – 4,1, bet Igaunijas un Latvijas vērtējums ir vienāds – 3,9.

Atbildīga attieksme pret dabas resursiem, tostarp taupīgi izdevumi un ekoloģiski ilgtspējīga ražošana izrādījās mazāk būtiska, saņemot 3,6 – 3,7 punktu vērtējumu aptaujātajās valstīs.